

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

AMNESTY INTERNATIONAL MOLDOVA

CURRICULUM
la disciplina opțională

EDUCAȚIE
PENTRU DREPTURILE OMULUI
(EDO)

Aria curriculară:
EDUCAȚIE SOCIO-UMANISTICĂ

Clasele I – IV

Chișinău, 2018

Aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum (ordinul MECC nr.792 din 25 mai 2018 Cu privire la aprobarea materialelor prezentate la CNC).

Elaborat în baza Acordului de parteneriat dintre **Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și Amnesty International Moldova**, în cadrul proiectului ”Democrația și Egalitatea încep cu Educația pentru Drepturile Omului”.

AUTORI:

Tatiana ȘOVA, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Angela CUTASEVICI, învățătoare la clasele primare, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Ion Creangă”, mun. Chișinău

Olga NEAMȚU, învățătoare la clasele primare, grad didactic doi, Școala primară-Grădiniță nr. 152 „Pas cu Pas”, mun. Chișinău

Iosif MOLDOVANU, lector, expert în domeniul Educației pentru Drepturile Omului/ Drepturile Copilului, Directorul Centrului de Informare și Documentare în domeniul Drepturilor Omului

RECENZENȚI:

Valentina URSU, doctor, conferențiar universitar, șef de catedră, Universitatea pedagogică de Stat ”Ion Creangă”, Chișinău

Valentina PRIȚCAN, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat ”Alec Russo”, Bălți

Lilia GUȚALOV, doctor în pedagogie, Director, Dimbaziul ”Al.I.Cuza”, Bălți

Maia BĂNĂRESCU, Avocat al Poporului pentru Drepturile Copilului

Andrei BRIGHIDIN, magistrul în Drepturile Omului, Membru al Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității.

CUPRINS

I. ARGUMENT	4
II. COMPETENȚE CHEIE/TRANSVERSALE.....	6
III. REPERE CONCEPTUALE ALE DISCIPLINEI.....	8
IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI	10
V. SUGESTII DE CONȚINUTURI CURRICULARE	11
VI. SUGESTII METODOLOGICE	15
VII. ASPECTE METODOLOGICE DE EVALUARE	17
VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	19

I. ARGUMENT

Problematika drepturilor omului este actuală și complexă în lumea contemporană, fiind frecvent subiectul dezbaterilor la numeroase foruri educaționale la nivel național și internațional. Menționăm că Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a descris Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 ca pe un ideal comun de atins de toate popoarele și națiunile.

Pentru a ajuta societățile să asigure condițiile necesare dezvoltării tuturor membrilor săi, inclusiv celor mai vulnerabili precum sunt copiii, au fost adoptate în ultimele decenii mai multe documente internaționale. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului (CDC)* este unul dintre aceste acte și ea oferă un cadru complet de principii și standarde interdependente, care garantează o viață cu demnitate pentru toți copiii. CDC este principala resursă pentru cei care lucrează pentru realizarea drepturilor copiilor, inclusiv pentru cadrele didactice. CDC are o abordare holistică, reunind într-un singur instrument internațional drepturile civile, politice, economice, culturale și sociale.

Parlamentul Republicii Moldova a ratificat, la 12 decembrie 1990, *Convenția cu privire la Drepturile Copilului* și s-a angajat astfel să facă aceste drepturi cunoscute tuturor – adulți și copii. Disciplina opțională „Educație pentru drepturile omului” este un răspuns la acest angajament, care contribuie la formarea competențelor civice ce țin de exercitarea drepturilor și responsabilităților omului - fundament al vieții într-o societate democratică.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului (Articolul 29) prevede că educația trebuie să fie direcționată, printre altele, în scopul:

- a) Dezvoltării respectului pentru drepturile omului și pentru libertățile fundamentale, precum și pentru principiile consacrate în Carta Națiunilor Unite.
- b) Pregătirea copilului pentru viața responsabilă într-o societate liberă, în spiritul înțelegerii, păcii, toleranței, egalității între sexe și prietenia între toate popoarele, grupurile etnice și religioase.

Drept finalitate, la nivel macrostructural, școala, prin realizarea Educației pentru drepturile omului, contribuie la realizarea idealului educațional, stipulat de Codul Educației (2014): formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independentă de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.

În acest context, curriculumul „Educație pentru drepturile omului” reprezintă o ofertă curriculară de disciplină opțională pentru învățământul primar justificată din următoarele considerente:

- racordarea demersurilor referitoare la educația pentru drepturile omului la prevederile documentelor și angajamentelor internaționale: Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (1950), Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989), Declarația ONU privind educația și formarea în domeniul drepturilor omului (2002), Observațiile finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului pentru Republica Moldova (2009), Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2012) etc.
- solicitarea din partea copiilor, implicați în procesul de monitorizare a drepturilor omului/copilului, a unei intervenții focalizate pe studierea drepturilor omului la toate treptele de școlaritate, cu accent pe caracterul aplicativ al acesteia;
- actualitatea demersului de cunoaștere, explorare și experimentare a drepturilor omului, necesar pentru dezvoltarea la elevi a comportamentului de respectare a acestora în medii și roluri sociale diferite;
- necesitatea familiarizării copiilor, în calitate de titulari de drepturi, cu instrumentele naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului pentru a-și revendica drepturile;
- dezvoltarea la elevii claselor primare a comportamentului prosocial, inerent cetățenilor comunităților democratice, pentru a aprecia gradul de respectare a drepturilor omului și lua atitudine civică în varii contexte și roluri sociale.

Structura curriculumul „Educația pentru drepturile omului” include următoarele componente:

- **Argument** - prezentarea scopului opționalului și a legislației specifice europene și naționale prin care se subliniază importanța disciplinei, principiile și valorile fundamentale, precum și particularitățile acesteia.
- **Competențe cheie/transversale dezvoltate în cadrul disciplinei** corelate cu domeniile de competențe cheie.
- **Competențe specifice** și conținuturi asociate acestora, care propun elemente derivate din caracteristicile educaționale ale disciplinei.
- **Valori și atitudini** ce completează dimensiunea cognitivă a învățării cu cea afectiv-atitudinală din perspectiva studierii disciplinei.
- **Baza conceptuală a disciplinei opționale EDO**
- **Administrarea disciplinei**
- **Unitățile de conținut, conținuturile, activitățile de învățare și evaluare pe clase**
- **Referințe bibliografice.**

Menționăm că competențele cheie/transversale sunt preluate din trunchiul comun dezvoltat în școala primară, competențele specifice sunt corelate cu unitățile de conținut, corespondența dintre acestea nefiind biunivocă – o anumită competență specifică poate fi dezvoltată prin diferite unități de conținut.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta utilizarea prezentului curriculum în proiectarea și realizarea activităților educative în concordanță cu specificul disciplinei și cu statutul acesteia de curs opțional.

Drepturile omului sunt un element central al bunăstării acestuia. Ele garantează atât demnitatea cât și identitatea umană (individuală și colectivă) și astfel dau scop și valoare existenței. Ele garantează integritatea fizică a persoanei și securitatea umană a tuturor popoarelor.

Educația pentru Drepturile Omului este definită ca un proces de învățare care are ca scop:

- să promoveze înțelegerea propriilor drepturi și a responsabilităților aferente;
- să dezvolte atitudinea de respect și apreciere a unicității fiecărui individ;
- să formeze competențe, care le vor permite copiilor să acționeze pentru promovarea și apărarea drepturilor omului.

Drepturile omului sunt un element central al bunăstării acestuia. Ele garantează atât demnitatea cât și identitatea umană (individuală și colectivă) și astfel dau scop și valoare existenței. Ele garantează integritatea fizică a persoanei și securitatea umană a tuturor popoarelor.

II. COMPETENȚE CHEIE/TRANSVERSALE

Taxonomia competențelor-cheie conform Codului Educației al Republicii Moldova,

art.11, alineatul (2):

- a) competențe de comunicare în limba română;
- b) competențe de comunicare în limba maternă;
- c) competențe de comunicare în limbi străine;
- d) competențe în matematică, științe și tehnologie;
- e) competențe digitale;
- f) competența de a învăța să înveți;
- g) competențe sociale și civice;
- h) competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă;
- i) competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale.

COMPETENȚE TRANSDISCIPLINARE

COMPETENȚĂ GENERALĂ LA NIVEL DE TREAPTĂ

De a exercita propriile drepturi și responsabilitățile asociate.

COMPETENȚĂ GENERALĂ LA NIVEL DE ARIE CURRICULARĂ

Valorizarea demnității umane, a drepturilor omului, democrației, justiției, corectitudinii, egalității și a supremației legii.

COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI

1. De a înțelege semnificația drepturilor și responsabilităților omului într-o școală / comunitate democratică.
2. De a acționa pentru a-și revendica drepturile de la titularii de obligații.
3. De a promova drepturile omului în școală/ comunitate.

VALORI ȘI ATITUDINI

- Respect față de sine și față de ceilalți;
- Valorizarea comunicării și a relațiilor interpersonale;
- Adaptare și deschidere față de schimbare;
- Valorificare critică a informațiilor;
- Aprecierea unicității fiecăruia;
- Flexibilitate și responsabilitate pentru propriile decizii;
- Autonomie în gândire;
- Participare la viața socială și a comunității;
- Acceptare a diferențelor și a diversității;
- Responsabilitate civică.

III. REPERE CONCEPTUALE ALE DISCIPLINEI

Drepturile ca o relație dintre titularul de drepturi și titularul de obligații

Faptul că Republica Moldova a ratificat Convenția cu privire la Drepturile Copilului înseamnă că statul recunoaște copiii ca *titulari de drepturi* și stabilește o gamă largă de obligații față de copii, pe care le au structurile/ instituțiile statului, care sunt văzuți ca *titulari de obligații*. *Drepturile sunt trăite atunci când funcționează relația dintre titularul de obligații și titularul de drepturi*. Pentru ca această relație să funcționeze, acei care au obligații trebuie să fie capabili să-și îndeplinească obligațiile, iar acei care au drepturi trebuie să fie împuterniciți să ceară respectarea drepturilor lor. Ceea ce stabilește și susține relația dintre titularul de drepturi și titularul de obligații este conceptul de *responsabilitate*. Statul are responsabilitatea primară de a asigura că drepturile tuturor oamenilor sunt în egală măsură respectate, protejate și realizarea lor este asigurată. Titularii de drepturi sunt și ei responsabili pentru respectarea drepturilor altor persoane, atât din punct de vedere moral cât și legal, conform prevederilor legislației naționale.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului abordează relația dintre drepturile copilului, responsabilitățile părinților și obligațiile legale ale statului ca o *relație triunghiulară dintre copil, familie și stat*.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului consideră copilul un subiect activ al drepturilor. Într-o oarecare măsură, Convenția stabilește o relație directă între copil și stat. Această relație semnifică faptul că nici o parte, nici chiar părintele, nu are drept de „proprietate” asupra copilului. Relația dintre copil, părinții acestuia și stat este definită în al doilea alineat al art. 5 din Convenția cu privire la Drepturile Copilului: Statele părți se obligă să asigure copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale, ținând seama de drepturile și obligațiile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale altor persoane cărora acesta le-a fost încredințat în mod legal, și în acest scop vor lua toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare.

Educația privind drepturile omului în școală este obligația statului. *Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului* stipulează că educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului trebuie să fie integrată în curriculum-ul pentru educația preșcolară și pentru învățământul primar, secundar, general și profesional. De asemenea, statele membre ar trebui să continue să revizuiască și să actualizeze educația pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului în curriculum, pentru a-i asigura relevanța și durabilitatea.

Educația pentru drepturile omului se referă la educație, formare, creșterea gradului de conștientizare, informare, practici și activități care au ca scop, prin formarea la elevi a **cunoștințelor, capacităților, atitudinilor și comportamentelor**, să îi pregătească și să îi încura-

jeze să contribuie la construirea și apărarea unei culturi universale a drepturilor omului în societate, în vederea promovării și protejării drepturilor omului și libertăților fundamentale.

În contextul noilor politici educaționale, EDO se vrea a fi un răspuns la provocările lumii contemporane, dinamică și în continuă schimbare. Conceptele-cheie care definitivează EDO sunt: **democrație, drepturi, responsabilități, toleranță, respect, egalitate, diversitate și comunitate.**

Prin curriculumul „Educație pentru drepturile omului” se pun în aplicare standardele minime stabilite de Convenția cu privire la Drepturile Copilului, în sprijinul bunăstării și dezvoltării copilului, la care toți copiii au dreptul, din mai multe perspective:

- Școala este o micro-comunitate, care servește ca un model de societate în general, și este cel mai potrivit loc/mediu în care toți copiii, fără nici o discriminare, pot învăța din experiența reală de viață despre ce sunt drepturile omului, cum să le aprecieze și să folosească atât la școală cât și viața de zi cu zi, de exemplu, prin incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale;
- Școala poate deveni chiar un model de o societate mai democratică, deoarece membrii unei comunități școlare dispun de o gamă largă de oportunități de participare la luarea deciziilor cu referire la toate aspectele vieții școlare, decât ar fi posibil în afara acesteia;
- Educația pentru drepturile omului este o strategie eficientă de prevenire a discriminării, abuzurilor și relelor tratamente la adresa copiilor. Persoanele care își cunosc drepturile și dispun de abilități pentru revendicarea și negocierea acestora în funcție de context, sunt mai protejate față de diverse riscuri.
- Educația pentru drepturile omului înseamnă împuternicirea copilului să-și exercite drepturile stipulate în Convenția cu privire la Drepturile Copilului, garantarea cărora este obligația instituțiilor statului. Pe măsura dezvoltării competențelor necesare, copilul devine apt să-și asume tot mai multe responsabilități, astfel încât, ajuns la vârsta majoratului, să dispună de o pregătire și o maturitate socială apropiată de cea a unui adult.

Perspectivile descrise depășesc percepția unilaterală a educației pentru drepturile omului, care este adesea interpretată prin prisma subminării autorității adulților, părinți sau profesori, ceea ce conduce la o înțelegere eronată a drepturilor, atât de către adulți, cât și de către copii.

Prin demersurile educaționale de abordare a drepturilor omului în școala primară, dezvoltate în prezentul curriculum, copilul este tratat ca subiect al drepturilor, integrând procesele de predare-învățare-evaluare în trei **dimensiuni**:

- *învățare despre drepturile omului* (drepturile omului ca un cadru de valori și relația strânsă cu alte sisteme de valori etice, religioase și morale, principiile drepturilor omului, obligațiile statului în raport cu drepturile omului, drepturile în conflict etc.);

- *învățare pentru drepturile omului* (distincție între titularii de obligații și titularii de drepturi, monitorizarea respectării drepturilor omului, evaluarea surselor de informare, aplicarea principiilor drepturilor omului în rezolvarea conflictelor interpersonale, aplicarea strategiilor de a se opune tuturor formelor de discriminare și violență etc.);
- *învățare prin drepturile omului* (respect pentru sine și pentru ceilalți în baza recunoașterii demnității tuturor persoanelor, înțelegerea legăturii între drepturi, responsabilități, egalitate, diversitate, nondiscriminare, coeziune socială, dialog intercultural, angajament pentru Drepturile Omului și de a nu sta deoparte când demnitatea și drepturile altora nu sunt respectate etc.).

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Structura și conținutul curriculumului disciplinar *Educație pentru drepturile omului* pentru trunchiul opțional al Planului-cadru de învățământ primar cu 1 oră săptămânal, 33 ore anual și 132 ore în treapta primară.

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Unități de învățare	Nr/ore anual
Disciplină școlară opțională	Educație sociouanistică	I-a	Cine sunt eu? Cine suntem noi?	33
		II-a	Avem o comunitate sigură?	33
		III-a	Drepturile mele, drepturile tale Toți diferiți, toți egali	33
		IV-a	Comunitate cu drepturi respectate	33

În proiectarea demersului educațional la eșalonarea Sugestiilor de conținuturilor curriculare fiecare cadru didactic va rezerva câte 1-2 ore pentru cele 33 unități de învățare, câte 1 oră pentru 4 activități practice și câte 1 oră pentru 4 activități de evaluare.

Beneficiarii: Curriculumul este conceput pentru cadrele didactice din învățământul primar, elevi, părinți.

V. SUGESTII DE CONȚINUTURI CURRICULARE

Clasele I – II

Nr. d/o	Unități de competență	Unități de învățare	Unități de conținut	Nr. de ore
1.	Elevul va fi capabil de a: • explica semnificația numelui și a identității unei persoane; • comunica altor persoane informații despre sine prin selectarea adecvată a conținutului, volumului și destinatarului; • determina asemănările și deosebirile dintre oameni după gen, vârstă, ocupație, ierarhie socială; • gestiona emoțiile, respectând dreptul colegilor de a avea alte emoții; • elabora profilul personal prin evidențierea trăsăturilor fizice, morale, intelectuale și psihoemoționale;	Cine sunt eu? <i>10 ore</i>	1. Numele meu 2. Identitatea mea 3. Totul despre mine 4. Asta-mi place 5. Emoțiile mele 6. Gestionarea emoțiilor 7. Eu, tu, fiecare /<i>valoarea fiecăruia</i>/ 8. Ce comunic despre mine 9. Pașaportul meu. Autoevaluare (proiect de cercetare)	1 1 1 1 1 1 1 1 2
2.	Elevul va fi capabil de a: • defini conceptul de familie, prieten, coleg; • recunoaște identitatea grupului din care face parte / clasa în care învață; • deosebi tipuri de relații în clasă, grup, familie; • argumenta că este parte a colectivului și că abordează un comportament adecvat;	Cine suntem noi? <i>10 ore</i>	1. Diferiți și egali 2. Stereotipuri și prejudecăți 3. Clasa mea 4. Respect și responsabilitate 5. Regulile clasei 6. Familia mea	1 1 1 1 1 1

Nr. d/o	Unități de competență	Unități de învățare	Unități de conținut	Nr. de ore
	• stabili rolul său în grupul clasei și în familie; • determina modalități de diminuare și soluționare a conflictelor; • dovedi că oamenii aceleași drepturi, indiferent de sex, culoare a pielii sau limba vorbită; • manifesta respect față de colegi și pedagogi.		7. Prietenii mei 8. Comunicarea și prietenii online 9. Gestionarea situațiilor neplăcute 10. E simplu să ne împăcăm 11. Cartea de vizită. Autoevaluare (proiect de grup)	1 1 1 1 2
3.	Elevul va fi capabil de a: • argumenta importanța comportamentului responsabil în societate; • demonstra comportamente decente în activitățile cotidiene; • lua decizii responsabile referitor la locul și la persoanele cu care interacționează; • preveni și diminua situații problematice din cadrul activităților cotidiene; • estima rolul schimbării în formarea și dezvoltarea personală; • identifica persoane de încredere din rândul maturilor.	Avem o comunitate sigură? 10 ore	1. Școala mea sigură 2. Dreptul la timp liber și recreere 3. Terenul de joc 4. În strada mea 5. Probleme în comunitate. Cauze 6. Mă implic în schimbare. 7. Persoane de încredere 8. Evaluare sumativă	1 1 1 1 1 1 1 1
4.	Rezerva profesorului			3

Clasele III – IV

Nr. d/o	Unități de competență	Unități de învățare	Unități de conținut	Nr. de ore
1.	Elevul va fi capabil de a: • distinge diferența dintre nevoi și dorințe; • stabili legătura dintre drepturile omului și drepturile copilului; • analiza esența drepturilor în conflict; • argumenta importanța și necesitatea respectării regulilor în grup, școală, comunitate, societate; • explica consecințele nerespectării regulilor; • lua decizii prin respectarea drepturilor proprii și ale altora;	Drepturile mele, drepturile tale <i>11 ore</i>	1. Nevoi și dorințe 2. Ce sunt drepturile copilului 3. Drepturile omului trăiesc 4. Deciziile mele 5. Drepturi în conflict 6. Regulile școlii 7. Regulile comunității 8. Unde trebuie să respectăm regulile? 9. Ce se întâmplă dacă regulile/legile nu sunt respectate... 10. Autoevaluare (reflecție, impactul nerespectării) / Ce știu și ce cred oamenii despre drepturile omului	1 1 1 1 1 1 1 1 1 2
2.	Elevul va fi capabil de a: • argumenta că fiecare om este valoros; • respecta regulile grupului și ale societății; • demonstra comportamente responsabile în raport cu cei diferiți de el; • distinge necesitățile persoanelor cu cerințe educaționale speciale; • expune opinia într-o manieră prietenoasă, non-violentă,	Toți diferiți, toți egali <i>9 ore</i>	1. Eu sunt valoros 2. Suntem născuți liberi și egali / Drepturi egale pentru fiecare 3. Recunoașterea discriminării 4. Ne acceptăm unii pe alții într-un grup 5. Pot, aș putea / Abilitatea sau dezabilitatea (CES) 6. Mai multe puncte de vedere	1 1 1 1 1 1

VI. SUGESTII METODOLOGICE

Prezentul curriculum este adresat cadrelor didactice implicate în predarea disciplinei opționale ***Educație pentru drepturile omului*** și a fost conceput să contribuie la promovarea drepturilor omului și a responsabilităților asociate acestora în rândurile elevilor din clasele primare.

Prin sugestiile metodologice actuale se are în vedere deplasarea semnificativă de accente de pe conținuturi pe dezvoltare de *competențe*, în baza Standardelor de eficiență a învățării și Standardelor de calitate a instituției de învățământ secundar general din perspectiva Școlii Prietenoase Copilului. În acest context, disciplina opțională ***Educație pentru drepturile omului*** pune accent pe:

- Cunoștințe și abilități — învățarea despre drepturile omului și mecanismele de protejare și promovare a drepturilor omului, precum și dezvoltarea abilităților pentru aplicarea acestora în viața cotidiană;
- Valori, atitudini și comportament — dezvoltarea valorilor și consolidarea atitudinilor și comportamentului care susține drepturile omului;
- Acțiuni — întreprinderea acțiunilor pentru apărarea și promovarea drepturilor omului.

Astfel, rolul cadrului didactic este de a organiza oportunități de învățare care îi permit elevului să-și dezvolte abilități și atitudini, să le exerseze în diverse situații de învățare și apoi să le transfere în viața reală. În cadrul orei de ***Educație pentru drepturile omului*** pot fi utilizate în mod creativ și adaptate situațiilor specifice de învățare, combinații de strategii didactice, pornind de la o varietate de metode și tehnici specifice.

Pornind de la premisa, că elevii nu sunt doar beneficiari ai unor cunoștințe, ci și participanți activi în procesul de învățare, strategiile didactice utilizate în cadrul orelor de ***Educație pentru drepturile omului*** vor asigura dezvoltarea abilităților necesare pentru promovarea și protecția drepturilor omului prin învățare activă și participativă.

În procesul educațional se va asigura un echilibru între ***învățarea individuală, învățarea în colaborare și învățarea împreună cu toată clasa.***

Învățarea individuală

Unele dintre activitățile propuse sunt proiectate pentru a asigura că fiecare copil se poate exprima liber. Utilizarea fișelor de lucru individual și alte exerciții îi ajută pe copii să participe la procesul de învățare și le permite să mențină o evidență a celor învățate.

Învățarea în colaborare

Lucrul în grupuri mici diversifică procesul de învățare, stimulează aprecierea reciprocă explorarea diversității ce stă la baza tuturor activităților umane. Pe durata cursului, vor fi aplicate activități de lucru în grup, pentru a dezvolta abilități de comunicare tolerantă, cooperare, luare a deciziilor, gândire critică și analitică, ascultare și observare etc.

Învățarea împreună cu întreaga clasă

Discuțiile în clasă sunt, pentru elevi, o modalitate valoroasă de a explora împreună idei și probleme din domeniul drepturilor omului. Astfel de discuții asigură audierea unei game foarte largi de idei. Copiii pot cunoaște și înțelege diversitatea de opinii care pot exista cu referire la un singur subiect. Astfel, poate fi încurajată dezvoltarea respectului pentru alte puncte de vedere.

Proiectarea orelor de **Educație pentru drepturile omului** se va realiza în cheia cadrului de gândire și învățare **ERRE**, care crează contextul necesar pentru formarea/ dezvoltarea competențelor, facilitează procesarea informației noi și menține implicarea activă a elevilor pe tot parcursul lecției. Or, activitatea profesorului va fi orientată spre încurajarea inițiativei și a motivației pentru implicare civică, adică să-l ghideze pe elev să înțeleagă *ce* învață, *pentru ce* învață, *cum* învață și *de ce* anume așa este ghidat să învețe.

Un model orientativ de design al lecției în cadrul ERRE este reflectat în tabelul ce

urmează. Designul lecției **Educație pentru drepturile omului**

Etapale lecției	Conținutul activității	Dozare	Strategii didactice
Evocare	- stimularea interesului pentru învățare, a motivației cognitive;- amintirea, analizarea și sistematizarea activă a achizițiilor anterioare;- stabilirea obiectivelor pentru explorarea subiectului;- crearea condițiilor pentru ca elevul să se conștientizeze ceea ce știe și poate să facă;	3 – 5 min	Brainstorming Povestirea Chestionarea Interogarea multiprocesuală Masa rotundă Lanțul ideilor Discuția ghidată
Realizarea sensului	- învățarea noilor conținuturi;;- confruntarea cu noile informații sau experiențe;- implicarea cognitivă și menținerea interesului;- înțelegerea informațiilor;- monitorizarea propriei înțelegeri.	25 – 30 min	Mozaicul Cubul Discuția Panel Graficul T Studiul de caz Diagrama Venn Cadranle Ciorchinele
Reflecție	- consolidarea și restructurarea activă a informațiilor;- reformularea conținuturilor;- verificarea cunoștințelor însușite;- antrenarea capacităților.	5 – 7 min	Eseu de cinci minute Turul galeriei Cvintetul Harta conceptuală
Extensie	- implicarea elevilor în condiții de integrare autentice;- rezolvarea situații reale din viață.	2 – 3 min	Proiectul Filmul Posterul Cartea / Ghidul

La fiecare dintre etapele cadrului ERRE învățătorul va răspunde la una dintre întrebări:

- **Evocare** – Cum îi voi face pe elevi să formuleze întrebări și să stabilească obiective pentru învățare?
- **Realizarea sensului** – Cum va fi valorificat de către elevi conținutul predat?
- **Reflecție** – Ce concluzii pot fi trase din această lecție?
- **Extensie** – Spre ce alte achiziții conduce această lecție?

În concluzie, învățătorul de **Educație pentru drepturile civice**, indiferent de modul sau lecție:

- va oferi elevilor oportunități de învățare prin care aceștia să se bucure de libertatea de expresie și va susține un proces interactiv și de cooperare, de exemplu, prin dezbateri, postere, lucrări de artă sau materiale foto-video;
- va pune accentul pe strategii didactice prin care elevii descoperă în mod independent problemele și identifică soluțiile;
- va ajuta elevii să găsească legătura dintre probleme și drepturi ale omului/ copilului și instituții și persoane cu responsabilități legale la care trebuie să se adreseze;
- va propune sarcini de învățare care pot fi legate de alte subiecte și discipline școlare, inclusiv învățarea prin proiecte de grup, gândire critică, discuție, reflecție și feedback, și care țin seama de nevoile individuale de învățare ale elevilor;
- va fi mai flexibil în a răspunde la nevoile de învățare ale elevilor, fiind conștient de faptul că învățarea interactivă necesită o planificare și pregătire atente și, în general, durează mai mult timp decât instruirea frontală;
- va dezvolta elevilor abilitatea de a vorbi în public și de a negocia, precum și alte abilități sociale, înainte a-i implica în dezbateri publice.

VII. ASPECTE METODOLOGICE DE EVALUARE

La **Educația pentru drepturile omului**, la fel ca și la celelalte discipline din învățământul primar, se va realiza evaluarea criterială prin descriptori, care asigură eficientizarea permanentă și diferențiată a învățării, predării și evaluării. Învățătorul va formula criteriile de evaluare respectând cerințele prevăzute în *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori (2016)*. Ulterior, *criteriile de evaluare* vor fi transpuse într-un limbaj accesibil elevilor și se vor numi *criterii de succes*. Criteriile de succes vor fi formulate, împreună cu elevii, pe scurt, folosind verbe, de obicei la persoana I singular.

La **Educația pentru drepturile omului**, evaluarea trebuie să urmărească progresul copilului în raport cu sine însuși. Învățătorii vor pune accentul pe caracterul pozitiv și dinamic al evaluării prin stabilirea progresului în dezvoltarea de competențe. Cu acest scop este necesară diversificarea metodelor de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevului, studiul de caz,

investigația, proiectul, portofoliul etc. În timpul evaluării cadrele didactice vor pune accent pe partea realizată a produsului și pe procesul prin care s-a obținut acesta, motivându-i spre alte performanțe. Rezultatele evaluării vor fi comparate continuu cu competențele planificate.

Pentru proiectarea coerentă a evaluării criteriale prin descriptori la ***Educația pentru drepturile omului***, se va ține cont de tipologia evaluărilor formative și sumative:

- evaluarea formativă-interactivă;
- evaluarea formativă punctuală;
- evaluarea formativă în etape;
- evaluarea sumativă la sfârșitul unității de învățare.

Pentru toate tipurile de evaluare vor aplica criteriile, descriptorii, fără calificative, în conformitate cu *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori (2016)*.

Modelul bazat pe patru arii (Donald L. Kirkpatrick, 2006) este unul dintre modelele recomandate pentru evaluarea EDO. Cu accent pe măsurarea rezultatelor obținute pe diferite dimensiuni, începând cu individul și extinzându-se pentru a cuprinde arii mai vaste din comunitate, abordarea prezentată oferă un proces de evaluare care reflectă esența obiectivelor educației pentru drepturi. Astfel, procesele de învățare sunt evaluate pe dimensiunile:

1. Reacție – ce simte cel care învață despre procesul și rezultatele învățării;
2. Achiziție – creșterea nivelului de cunoștințe și dezvoltarea capacităților celui care învață, ca rezultat al activităților formative;
3. Comportament/ transfer – gradul în care s-a dezvoltat capacitatea de punere în practică a cunoștințelor și abilităților formate;
4. Impact – efectele acțiunilor elevului asupra comunității sale.

În aria întâi, sunt măsurate emoții și reacții afective cu referire la experiența de învățare: atitudini față de conținuturi și procesul prin care au fost abordate, percepții imediate vizavi de utilitatea activității de învățare, satisfacția față de stilul profesorului și tehnicile pe care le-a utilizat.

În aria a doua, este măsurată prezența unei îmbunătățiri în gradul de cunoaștere, nivelul abilităților și natura atitudinilor elevilor în ceea ce privește anumite teme sau aspecte din domeniul drepturilor.

În aria a treia, evaluarea se axează pe schimbările în comportamentul elevilor, adică modul în care aceștia aplică cele învățate în domeniul drepturilor copilului în mediile și contextele lor cotidiene (familie, școală, grup de prieteni ș.a.).

În aria a patra, este măsurat impactul asupra comunității mai largi a elevilor, ca rezultat al implicării acestora în activități de formare ce țin de drepturi. Acest tip de evaluare este cunoscut și cu denumirea de analiză a impactului și se concentrează asupra unor rezultate pe termen lung ale educației pentru drepturi.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Auxiliar didactic „De la o identitate personală pozitivă – la relații interpersonale constructive”. Ministerul Educației, CIDDC. Chișinău, 2014. Disponibil: www.edu.md, <http://childrights.md/>
2. Auxiliar didactic „Proiectul/ acțiunea comunitară și formarea competențelor civice în cadrul disciplinei educația civică”. Ministerul Educației, CIDDC. Chișinău, 2014. Disponibil: www.childrights.md
3. Convenția cu privire la Drepturile Copilului. Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului în Republica Moldova (CIDDC). Chișinău: Capatina-Print SRL, 2016.
4. Culegere „Istorie adevărate despre ce au făcut elevii în comunitate”. Experiențe ale grupurilor care au elaborat și realizat proiecte comunitare. CIDDC. Chișinău, 2013.
5. Democrația pentru toți. Manual. Ghidul profesorului (trad. Tatiana Racu). Chișinău, 2005
6. Educație pentru democrație, CEPD. Chișinău, 2004.
7. Educație pentru drepturile omului. Curriculum pentru învățământul gimnazial. Ministerul Educației. Amnesty International Moldova. Chișinău: Cartier Educațional, 2015.
8. Eu, Tu, Fiecare. Drepturi și responsabilități, parte componentă a unui program educațional în domeniul drepturilor omului, elaborat de inițiativa LIFT OFF, Amnesty International.
9. Ghid al Convenției Europene pentru Drepturile omului. Consiliul Europei. Strasbourg, 2002.
10. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului. CIDDC. Chișinău 2012. Disponibil: www.childrights.md
11. Ghid de monitorizare și evaluare a activităților cu tinerii. CNRT. Chișinău, 2006.
12. Gollob R., Huddleston T., Krapf P., Rowe D., Taelman W. A trăi în democrație. Activități didactice în domeniul ECD/EDO, pentru nivelul secundar inferior. Vol. III. Consiliul Europei, 2008.
13. Gollob R., Krapf P. Explorarea drepturilor copilului. Activități didactice pentru clasele I-IX. Vol. V. Consiliul Europei, 2007.
14. Gollob R., Krapf P., Ólafsdóttir Ó., Weidinger W. Educație pentru democrație. Materiale suport pentru cadre didactice privind educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului. Vol. I. Consiliul Europei, 2010.
15. Gollob R., Weidinger W. A crește în democrație. Activități didactice pentru învățământul primar privind cetățenia democratică și drepturile omului. Vol. II. Consiliul Europei, 2010.
16. Goraș-Postică V. (coordonator). Eșanu R, Scifos L, Solovei R. Integrare europeană pentru tine. Ghid metodologic. Chișinău: CEPD, 2009.

17. Handrabura L., Goraș-Postică V. Educație pentru echitate de gen și șanse egale. Auxiliar didactic pentru profesori și elevi Chișinău: CEPD, 2007.
18. Învăț să fiu. Ghid pentru psihologi școlari, diriginți, profesori. Chișinău:CEPD, 2006.
19. Krapf P., Participarea la democrație. Planuri de lecție pentru educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului, pentru învățământul secundar superior. Vol. IV. Consiliul Europei, 2010.
20. Lansarea în drepturile omului, parte componentă a unui program educațional în domeniul drepturilor omului, elaborat de inițiativa LIFT OFF, Amnesty International.
21. Lumea noastră, drepturile noastre, parte componentă a unui program educațional în domeniul drepturilor omului, elaborat de inițiativa LIFT OFF, Amnesty International.
22. Material de suport „Predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educația civică”, Ministerul Educației. CIDDC. Chișinău, 2014. Disponibil: www.childrights.md
23. Moldovanu I. ș. a. Includerea socială a tinerilor. Ghidul lucrătorului de tineret. Chișinău: Haruz-Grup, 2004.
24. Observații finale ale Comitetului privind Drepturile copilului: Republica Moldova. Chișinău, 2010.
25. Primii pași în drepturile omului, parte componentă a unui program educațional în domeniul drepturilor omului, elaborat de inițiativa LIFT OFF, Amnesty International.
26. Repere. Manual de educație pentru drepturile omului cu tinerii. Consiliul Europei, Institutul Intercultural Timișoara, 2002
27. Strategia Amnesty International Moldova 2016-2019. Chișinău, 2016.
28. Suportul electronic pentru modulul „Viața și sănătatea – valori personale și sociale”. Disponibil: www.viatasisanatatea.md
29. Wiskemann P. Predarea democrației. O colecție de bune practici în domeniul educației pentru cetățenie democratică și drepturile omului. Vol. VI. Consiliul Europei, 2008.